

Січень 2018 року

Цей інформаційний бюлетень не ставить жодних зобов'язань перед Європейським судом з прав людини та не містить вичерпної інформації

Домашнє насильство

«...[П]роблема домашнього насильства, що може мати різні форми, починаючи від фізичного насильства і завершуючи психологічним насильством чи словесними образами, є загальною проблемою, яка непокоїть усі держави-члени та не завжди лежить на поверхні, оскільки часто постає в контексті особистих стосунків або закритих систем, до того ж від такого насильства страждають не лише жінки. [Європейський] суд з прав людини визнає, що чоловіки також можуть бути жертвами домашнього насильства, насправді й діти дуже часто прямо чи опосередковано теж стають жертвами таких подій...» (справа [«Опуз проти Туреччини»](#)) (Opuz v. Turkey), рішення від 9 червня 2009 року, § 132).

Право на життя (стаття 2 Європейської конвенції з прав людини)

[Справа «Контрова проти Словаччини» \(Kontrovà v. Slovakia\)](#)

31 травня 2007 року

2 листопада 2002 року заявниця подала проти свого чоловіка заяву про вчинення кримінального правопорушення, звинувативши його в нападі та побитті її електричним кабелем. Згодом, у супроводі свого чоловіка, вона спробувала відкликати подану заяву. Урешті-решт заявниця змінила зміст своєї скарги таким чином, щоб заявлені дії її чоловіка розглядалися як незначне правопорушення і не тягли за собою наслідків. 31 грудня 2002 року її чоловік вбив власних доньку та сина, 1997 та 2001 років народження відповідно. У Європейському суді з прав людини мати заявила, що поліція, знаючи про насильницьку і загрозливу поведінку її чоловіка, не вжила належних заходів для захисту життя її дітей. Вона також скаржилася на те, що їй не вдалося отримати компенсації. Європейський суд з прав людини визнав **порушення статті 2** (право на життя) [Європейської конвенції з прав людини](#) у тому, що органи влади не захистили життя дітей заявниці. Суд зауважив, що ситуація в сім'ї заявниці була відома місцевій поліції з огляду на скаргу, подану в листопаді 2002 року в рамках кримінального провадження, а також завдяки дзвінкам до служб порятунку в грудні 2002 року. У відповідь, відповідно до застосовного законодавства, поліція мала зареєструвати скаргу заявниці, негайно розпочати кримінальне розслідування і провадження проти її чоловіка, вести облік дзвінків до служб порятунку, надавати рекомендації щодо розвитку ситуації, а також вжити відповідних заходів стосовно заяви про наявність у чоловіка заявниці рушниць і його погроз нею скористатися. Однак один із залучених офіцерів навіть допомагав заявниці та її чоловікові змінити зміст скарги, поданої в рамках кримінального провадження в листопаді 2002 року, із тим, щоб описані в ній дії можна було розглядати як незначне правопорушення, яке не тягне за собою наслідків. Отже, як встановив національний суд та підтвердив уряд Словаччини, поліція не виконала своїх зобов'язань. Прямим наслідком такого невиконання стала смерть дітей заявниці. Суд також визнав факт **порушення статті 13** (право на ефективний засіб юридичного захисту) Конвенції, оскільки заявниці варто було надати можливість звернутися за відшкодуванням моральної шкоди, натомість ніяких засобів відшкодування отримати їй не вдалося.

Справа «Бранко Томашич та інші проти Хорватії» (Branko Tomašić and Others v. Croatia)

15 січня 2009 року

Заявники – родичі убитих дитини та її матері. Батько дитини та чоловік матері дитини через місяць після звільнення з в'язниці, де його утримували за погрози вбивства, убив своїх жінку та дитину, скоївши після того самогубство. Відповідно до вироку, під час перебування у в'язниці та після його звільнення чоловік був зобов'язаний проходити обов'язкове психіатричне лікування, як це й передбачено, проте апеляційний суд постановив припинити курс лікування після звільнення цієї особи. Заявники скаржилися, зокрема, на те, що Хорватія як держава не вжила належних заходів для захисту дитини та її матері й не провела ефективного розслідування в контексті покладання можливої відповідальності за їхню смерть на державу.

Суд визнав **порушення статті 2** (право на життя) Конвенції через відсутність належних заходів органів влади Хорватії для запобігання загибелі дитини та її матері. Суд, зокрема, зауважив, що висновки національних судів та висновки психіатричної експертизи, безсумнівно, продемонстрували, що органи влади усвідомлювали серйозність загроз життю матері та дитини та мали вжити всіх належних заходів, аби забезпечити їх захистом. Суд також підкреслив низку недоліків у роботі органів влади: хоча в психіатричному звіті, підготовленому для цілей кримінального провадження, підкреслено необхідність продовження психіатричного лікування чоловіка, уряд Хорватії не зміг довести, що таке лікування дійсно і належно проводили, а надані документи засвідчили, що лікування чоловіка у в'язниці полягало в основному в проведенні розмовних сеансів із працівниками в'язниць, жоден з яких не був психіатром; ані відповідні нормативні акти, ані рішення суду, у яких ухвалено обов'язкове психіатричне лікування, не містили достатньої інформації про те, як варто здійснювати лікування; і, нарешті, чоловіка не обстежували перед його звільненням із в'язниці, аби оцінити, чи він все ще становить загрозу для дитини та її матері. Тому Суд дійшов висновку, що відповідні національні органи влади не вжили належних заходів для захисту їхнього життя.

Справа «Опуз проти Туреччини» (Opuz v. Turkey)

9 червня 2009 року

Див. нижче в розділі «Заборона дискримінації».

Справа «Дурмаз проти Туреччини» (Durmaz v. Turkey)

13 листопада 2014 року

Дочка заявника померла в лікарні після того, як її чоловік відправив її до відділення невідкладної допомоги, повідомивши лікарів про то, що дружина прийняла занадто велику дозу ліків. На допиті в поліції чоловік також заявив, що подружжя в той же день мало сварку, під час якої він вдарив жінку. Згодом батько померлої подав скаргу до прокурора, заявивши, що вона не скоювала самогубства, і наполягав на тому, що її чоловік має нести відповідальність за її смерть. Прокурорське розслідування дійшло висновку, що жінка скоїла самогубство. Заперечення заявника було відхилено національними судами. У Суді заявник поскаржився на те, що розслідування смерті його дочки виявилось неефективним.

Суд визнав **порушення статті 2** (право на життя) Конвенції в процесуальному аспекті у зв'язку з неспроможністю турецьких органів влади провести ефективне розслідування смерті дочки заявника. Як і в справі Опуза (див. вище), зокрема, підкреслено, що через домашнє насильство здебільшого страждають жінки, а загальна та дискримінаційна пасивність суддів у Туреччині створила атмосферу, яка сприяє домашньому насильству.

Справа «Дживек проти Туреччини» (Civek v. Turkey)

23 лютого 2016 року

Ця справа стосується вбивства матері заявників, яке вчинив їхній батько. Заявники поскаржились, зокрема, на те, що національні органи влади не виконали свого обов'язку щодо захисту життя їхньої матері.

Суд визнав **порушення статті 2** (право на життя) Конвенції. Зокрема встановлено, що хоча турецькі органи влади володіли інформацією про реальну і серйозну загрозу життю матері заявників, але, незважаючи на її постійні скарги про погрози та переслідування, вони не вжили належних та доступних їм заходів, щоб запобігти вбивству з боку свого чоловіка.

Справа «Халіме Кіліч проти Туреччини» (Halime Kılıç v. Turkey)

28 червня 2016 року

Див. нижче в розділі «Заборона дискримінації».

Справа «Талпіс проти Італії» (Talpis v. Italy)

2 березня 2017 року

Ця справа стосується подружнього насильства, унаслідок чого постраждала заявниця, вбито її сина та скоєно замах вбивства на неї.

Суд визнав **порушення статті 2** (право на життя) Конвенції внаслідок вбивства сина заявниці та замаху на вбивство щодо неї. Встановлено, що не вживши негайних заходів у відповідь на подану заявницею скаргу, органи влади Італії позбавили її скаргу будь-якої сили і створили середовище, сприятливе для повторення актів насильства, що врешті-решт призвело до замаху на вбивство заявниці та вбивства її сина. Таким чином, органи влади не виконали свого обов'язку захищати життя цих осіб. Суд також визнав **порушення статті 3** (заборона катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції через невиконання органами влади своїх зобов'язань щодо захисту заявниці від актів домашнього насильства. У зв'язку із цим, зокрема, зазначено, що заявниця жила зі своїми дітьми в умовах насильства, що є достатньо серйозною обставиною для кваліфікації ситуації як жорстокого поводження, а те, як органи влади вели кримінальні справи, вказує на пасивність суддів, що не узгоджується зі статтею 3. Зрештою Суд визнав **порушення статті 14** (заборона дискримінації) Конвенції **разом зі статтями 2 та 3**, на підставі того, що заявниця була жертвою дискримінації як жінка через бездіяльність органів влади, які недооцінили насильства, про яке йдеться, і, таким чином, фактично схвалили його.

Заява на стадії розгляду

Справа «Тхелідзе проти Грузії» (Tkhelidze v. Georgia) (справа № 33056/17)

Заяву передали уряду Грузії 23 червня 2017 року

Ця справа стосується вбивства дочки заявників, яке вчинив її чоловік. Заявники, зокрема, заявляють, що національні органи влади не виконали своїх зобов'язань щодо захисту життя їхньої дочки.

Суд повідомив про заяву уряд Грузії та поставив сторонам запитання відповідно до статей 2 (право на життя), 14 (заборона дискримінації) та 35 (умови прийнятності) Конвенції.

Заборона катування та нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження (стаття 3 Конвенції)

Заявлена неспроможність органів влади забезпечити належний захист від домашнього насильства

Справа «Е.С. та інші проти Словаччини» (E.S. and Others v. Slovakia) (справа № 8227/04)

15 вересня 2009 року

У 2001 році перша заявниця залишила чоловіка і подала в порядку кримінального провадження на нього скаргу в зв'язку із жорстоким поводженням з нею та її дітьми (1986, 1988 та 1989 років народження), а також сексуальним насильством щодо однієї з їхніх

дочок. Через два роки його засудили за насильство та сексуальне насильство. Проте вимогу заявниці щодо виселення її чоловіка з їхнього помешкання було відхилено; суд визнав той факт, що він не має права обмежувати доступ її чоловіка до майна (вона могла лише припинити орендні відносини після розлучення). Тому перша заявниця та її діти були змушені переїхати до своїх друзів та рідних, а двоє дітей повинні були змінити школи. Вони поскаржилися на те, що органи влади не змогли належним чином захистити їх від домашнього насильства.

Суд визнав, що Словаччина не забезпечила для першої заявниці та її дітей негайний захист від насильства її чоловіка/батька, що стало наслідком **порушення статті 3** (заборона катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) **та статті 8** (право на повагу до приватного і сімейного життя) Конвенції. Суд зауважив, що з огляду на характер та серйозність таких заяв, перша заявниця та діти вимагали негайного захисту, а не реагування через один-два роки. Перша заявниця також не змогла подати заяви щодо розірвання орендного договору до завершення процедури розірвання шлюбу в травні 2002 року або звернутися за приписом щодо виселення її колишнього чоловіка з подружнього помешкання до того часу, коли до закону внесли зміни в січні 2003 року. Отже, вона не мала ефективного захисту як для себе, так і для дітей упродовж цього проміжку часу.

Справа «Єремія та інші проти Республіки Молдова» (Eremia and Others v. the Republic of Moldova)

28 травня 2013 року

Див. нижче в розділі «Заборона дискримінації».

Справа «Румор проти Італії» (Rumor v. Italy)

27 травня 2014 року

Див. нижче в розділі «Заборона дискримінації».

Справа «М.Г. проти Туреччини» (M.G. v. Turkey) (справа № 646/10)

22 березня 2016 року

Див. нижче в розділі «Заборона дискримінації».

Справа «Талпіс проти Італії» (Talpis v. Italy)

2 березня 2017 року

Див. вище в розділі «Право на життя».

Справа «Белшан проти Румунії» (Bălșan v. Romania)

23 травня 2017 року

Див. нижче в розділі «Заборона дискримінації».

Заява на стадії розгляду

Справа «Мунтеану проти Республіки Молдова» (Munteanu v. Republic of Moldova) (справа № 34168/11)

Заяву передали уряду Молдови 3 січня 2012 року

Заявники – мати та її син. Невдовзі після того, як чоловік першої заявниці втратив роботу, він почав зловживати алкоголем, став грубо поводитися із заявницею та виносити речі з помешкання, аби купити собі алкоголь. У 2007 році він жорстоко побив першу заявницю, після чого вона провела три тижні в лікарні. Насильство, як вербальне, так і фізичне, тривало й надалі. Іншого заявника також регулярно били та ображали, і він часто приходив до помешкань своїх друзів, щоб приготуватися до школи або просто відпочити від домашніх скандалів та уникнути подальших знущань. Заявники, зокрема, скаржаться на те, що органи влади не запобігли насильству з боку чоловіка першої заявниці і, проігнорувавши вимоги щодо забезпечення виконання захисного припису, призвели до появи в кривдника почуття безкарності. Вони також скаржаться на дискримінацію щодо жінок із боку органів влади.

Суд повідомив про заяву уряд Молдови та поставив сторонам запитання відповідно до статей 3 (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження), 8 (право на повагу до приватного та сімейного життя), 13 (право на ефективний засіб юридичного захисту) та 14 (заборона дискримінації) Конвенції.

Справа «Удалова проти Росії» (Udalova v. Russia) (справа № 20289/10)

Заява передали уряду Російської Федерації 3 вересня 2015 року

Заявниця, зокрема, заявляє, що органи влади не виконали свого обов'язку, оскільки не спромоглися належно опрацювати її скаргу щодо домашнього насильства з боку її чоловіка.

Суд повідомив про заяву уряд РФ та поставив сторонам запитання за статтями 3 (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження), 6 (право на справедливий суд), 8 (право на повагу до приватного та сімейного життя) та 13 (право на ефективний засіб юридичного захисту) Конвенції.

Заявлена невідповідність розслідувань скаргам на домашнє насильство

Справа «Е.М. проти Румунії» (E.M. v. Romania) (справа № 43994/05)

30 жовтня 2012 року

Заявниця, зокрема, поскаржилася на неефективність розслідування кримінальної справи за її скаргою щодо домашнього насильства, вчиненого у присутності її півторарічної доньки. Румунські суди відхилили скарги заявниці на тій підставі, що її заяви про вчинення насильства щодо неї з боку її чоловіка не були доведені.

Суд визнав **порушення статті 3** (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції відповідно до своїх процесуальних меж, з огляду на те, що спосіб, у який проводили розслідування, не забезпечив заявницю ефективним захистом, передбаченим статтею 3. Суд, зокрема, зауважив, що у своїй першій скарзі заявниця звернулася до органів влади з проханням про допомогу та захист для себе та своєї дочки від агресивної поведінки чоловіка. Незважаючи на те, що в законодавчій базі передбачено взаємодію між різними органами влади та заходи позасудового характеру щодо виявлення й забезпечення виконання заходів проти домашнього насильства, а медична довідка містила первинні докази, які підтверджували свідчення заявниці, у матеріалах справи відсутні вказівки на те, що було зроблено бодай щось для вирішення цього питання.

Справа «Валюлієне проти Литви» (Valiulienė v. Lithuania)

26 березня 2013 року

Ця справа стосується скарги жінки, яка стала жертвою домашнього насильства, щодо неспроможності органів влади провести розслідування на підставі її заяв про жорстоке поводження та притягнення свого партнера до відповідальності.

Суд визнав **порушення статті 3** (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції, з огляду на те, що практика, яку розглядали в згаданій справі, та спосіб застосування механізмів кримінального права не забезпечили заявницю належним захистом від актів домашнього насильства. Зокрема можна спостерегти зволікання в кримінальному розслідуванні, і прокурор прийняв рішення припинити хід розслідування.

Справа «Д.П. проти Литви» (D.P. v. Lithuania) (справа № 27920/08)

22 жовтня 2013 року (рішення вилучено)

Заявниця вийшла заміж 1989 року, а 2001 року пара розлучилася. У подружжя було четверо дітей (1988, 1990, 1992 та 2000 років народження відповідно). Заявниця, зокрема, поскаржилася на те, що кримінальне провадження щодо її колишнього чоловіка за умисні та систематичні побої, завдані їй та їхнім трьом старшим дітям, було затяжним, і справу не розглянули в розумні терміни. Зрештою вона зауважила, що кримінальне переслідування не доведено до кінця через терміни давності, а її колишній чоловік уникнув відповідного судового покарання.

Після невдалих спроб досягти мирової угоди уряд Литви повідомив Суд у вересні 2012 року про те, що він запропонував зробити односторонню декларацію з метою вирішення питання про відповідальність держави за неспроможність запобігти домашньому насильству, про що зазначено в заяві. З огляду на практику Суду та обставини цієї

справи уряд передусім підкреслив той факт, що спосіб застосування механізмів кримінального законодавства у цій справі був хибним, а це означає порушення державою зобов'язання за статтею 3 (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції. Беручи до уваги умови декларації уряду та способи забезпечення дотримання зобов'язань, про які йдеться в цьому документі, Суд вирішив **вилучити заяву зі свого реєстру справ** відповідно до статті 37 (вилучення заяв) Конвенції.

Справа «Д.М.Д. проти Румунії» (D.M.D. v. Romania) (справа № 23022/13)

3 жовтня 2017 року¹

Див. нижче в розділі «Право на справедливий суд».

Заявлений ризик підлягання домашньому насильству в разі депортації

Справа «Н. проти Швеції» (N. v. Sweden) (справа № 23505/09)

20 липня 2010 року

Заявниця, громадянка Афганістану, прибула до Швеції разом зі своїм чоловіком у 2004 році. Кілька разів їхнє прохання про надання притулку відхиляли. У 2005 році заявниця розлучилася зі своїм чоловіком. 2008 року шведські суди відмовили жінці у заяві про розірвання шлюбу, оскільки вони не мали повноважень розривати шлюб, якщо заявник не мешкав на законних підставах у цій країні. Її чоловік поінформував суд про те, що він виступає проти розлучення. Тим часом заявниця безуспішно зверталася до Міграційної ради Швеції з проханням переглянути її справу та припинити процедуру її депортації, стверджуючи, що вона перебуває під загрозою смертної кари в Афганістані, оскільки вона має любовний зв'язок із громадянином Швеції, а її сім'я відвернулася від неї.

Суд постановив, що **депортація** заявниці зі Швеції до Афганістану **буде порушенням статті 3** (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання) Конвенції, з огляду на те, що за особливих обставин цієї справи є суттєві підстави вважати, що в разі депортації жінки до Афганістану вона зіштовхнеться з різними сукупними ризиками репресій від свого чоловіка, його сім'ї, своєї родини та з боку афганського суспільства, що підпадає під дію статті 3. Суд, зокрема, зауважив, що той факт, що заявниця прагне розлучитися з чоловіком і більше не бажає з ним жити, може призвести до загрозливих для її життя наслідків. Дійсно, у шийтському законі щодо особистого статусу, прийнятого в квітні 2009 року, існує вимога, аби жінки виконували сексуальні вимоги своїх чоловіків та не виходили з дому без дозволу. Окрім цього, за даними звітів, приблизно 80% жінок Афганістану страждають від домашнього насильства, від актів, які влада вважає законними, і тому не притягає (кривдників) до відповідальності. І зрештою, щоб звернутися до поліції чи суду, жінці доведеться пережити громадський осуд, що поширюється на жінок, які наважилися залишити свої будинки без супроводу чоловіка-опікуна. Загальний ризик, який наведено в статистиці та міжнародних звітах, не можна ігнорувати.

Право на справедливий суд (стаття 6 Конвенції)

Справа «Васевська проти Польщі» (Wasiewska v. Poland)

2 грудня 2014 року (рішення про прийнятність)

У 1997 році заявниця та її чоловік розлучилися. До розлучення колишній чоловік заявниці вигнав її з їхньої квартири. Він змінив замки та заборонив заявниці заходити до квартири та забирати особисті речі, що належать їй, їхній дочці та онучці. Заявниця скаржиться, зокрема, про невиконання органами влади судових рішень, у яких є вимога про виселення її колишнього чоловіка з квартири, яка належить їй за правом власності. Вона також скаржиться на те, що не може порушити кримінального провадження проти свого колишнього чоловіка, який унеможливив доступ до її речей, які залишилися в квартирі, та до самої квартири.

¹ Це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 (остаточне рішення) [Європейської конвенції з прав людини](#).

Суд вважав, що скаргу заявниці про неспроможність органів влади забезпечити виконання припису про виселення її колишнього чоловіка з квартири варто розглядати відповідно до статті 6 (право на справедливий суд) Конвенції. Зважаючи на те, що заявниця не вичерпала національних засобів правового захисту в цьому питанні, він оголосив таку скаргу **неприйнятною** відповідно до статті 35 (умови прийнятності) Конвенції. Суд також визнав, що решта вимог по суті заяви є також **неприйнятними** (явно необґрунтовані).

Справа «Д.М.Д. проти Румунії» (D.M.D. v. Romania) (справа № 23022/13)

3 жовтня 2017 року²

Ця справа стосується провадження, яке порушив заявник проти свого батька, звинувативши його у вчиненні домашнього насильства. Провадження, про яке йдеться, тривало понад вісім років і завершилося обвинуваченням батька у фізичному та психічному насильстві над своєю дитиною. Заявник скаржився на те, що це провадження було неефективним, й на те, що йому не відшкодували збитків. Зокрема національні суди вищої інстанції встановили, що вони не повинні розглядати питання компенсації, оскільки ані заявник, ані прокурор не подавали такого клопотання до судів нижчої інстанції.

Суд визнав **порушення статті 3** (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції, оскільки розслідування обвинувачень у насильстві тривало надто довго і було заплямовано іншими серйозними недоліками. У зв'язку із цим він нагадав, зокрема, що Договірні держави повинні прагнути захищати гідність дітей, а таке прагнення на практиці вимагає належної правової бази для захисту дітей від домашнього насильства. У цьому рішенні Суд також визнав **порушення пункту 1 статті 6** (право на справедливий суд) Конвенції, оскільки національні суди не розглянули суті скарги заявника щодо несплати компенсації, незважаючи на те, що в національному законодавстві чітко сформульовано зобов'язання вирішувати питання компенсації у справі щодо неповнолітньої особи навіть без офіційного звернення жертви.

Право на повагу до приватного та сімейного життя (стаття 8 Конвенції)

Перебування дитини в середовищі насилля

Справа «Й.С. проти Сполученого Королівства» (Y.C. v. the United Kingdom) (справа № 4547/10)

13 березня 2012 року

2001 року в заявниці та її партнера, з яким вони прожили кілька років, з'явився син. У 2003 році сім'я привернула увагу соціальних служб «нетверезим» інцидентом, який стався між батьками. Далі були випадки домашнього насильства та зловживання алкоголем, які загострилися з кінця 2007 року, і поліцейські неодноразово заходили до помешкання сім'ї. У червні 2008 року місцевий орган влади отримав нагальний захисний припис після того, як хлопчика травмували під час нескінченних насильницьких сутичок між батьками. Провадження стосовно догляду за дітьми призвели до ухвалення припису про надання дитині права бути усиновленою. Заявниця поскаржилася на відмову судів визнавати її одноосібним опікуном її сина та їхню неспроможність взяти до уваги всі суттєві доводи під час ухвалення постанови про місце перебування, і це порушило її права відповідно до статті 8 (право на повагу до приватного та сімейного життя) Конвенції.

Суд визнав відсутність факту **порушення статті 8** (права на повагу до приватного і сімейного життя) Конвенції, з огляду на те, що причини прийняття рішення про місце перебування були належними та достатніми і що заявниця мала можливість надати свої свідчення по суті цієї справи та була повною мірою задіяна в процес прийняття рішень. Суд, зокрема, встановив, що, зважаючи на історію цієї справи та протоколів, думка судді окружного суду про те, що поновлення взаємин заявника з батьком, ймовірно,

² Це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 [Конвенції](#).

спричинить ризик для здоров'я дитини, виглядає доцільною. Відтак хоча й найкращі інтереси дитини полягають у підтримці, якщо це можливо, її сімейних зв'язків, зрозуміло, що в цій справі міркування щодо необхідності забезпечення розвитку дитини в безпечному та спокійному середовищі мали пріоритетне значення. У зв'язку із цим Суд, зокрема, наголосив на здійснених спробах відновити сім'ю шляхом надання підтримки в протидії зловживанню алкоголем та через запропоновані можливості допомогти батькам. Коли заявниця зазначила, що вона розлучилася із батьком дитини, їй також надали детальну інформацію про можливу допомогу з питань домашнього насильства, за якою вона може звернутися. Проте з'ясувалося, що вона не зверталася за такою допомогою, і зрештою заявниця пішла на примирення з батьком дитини.

Обов'язок держави захищати фізичну та психологічну стійкість окремих осіб

Справа «Беваква та С. проти Болгарії» (Bevacqua та S. v. Bulgaria)

12 червня 2008 року

Перша заявниця, яка стверджувала, що її чоловік регулярно її бив, залишила його, подала на розлучення та забрала із собою свого трирічного сина (другого заявника). Однак вона наполягала на тому, що чоловік продовжує її бити. Вона провела чотири дні в притулку для жінок, які постраждали від насильства, разом зі своїм сином, однак її, за словами заявниці, попередили, що вона може бути звинувачена у викраденні хлопчика, що призведе до судового наказу про спільну опіку, який, як вона стверджувала, її чоловік ігнорує. Висунення обвинувачення проти чоловіка за побої нібито спровокувало подальше насильство. Її прохання про тимчасову опіку не розглядали як пріоритетні, і вона нарешті отримала опікунство лише тоді, коли їй було оголошено про розірвання шлюбу більш ніж через рік. Наступного року її знову побив її колишній чоловік, а її прохання про порушення кримінальної справи відхилили на тій підставі, що це «приватна справа», яка вимагає приватного обвинувачення.

Суд постановив, що сталося **порушення статті 8** (право на повагу до сімейного життя) Конвенції, з огляду на сукупний ефект невиконання з боку національних судів заходів щодо тимчасової опіки в ситуації, яка негативно позначилася на заявниках і насамперед на благополуччі другого заявника, та відсутність достатніх заходів із боку влади протягом цього періоду у відповідь на поведінку колишнього чоловіка першого заявника. На думку Суду, такі обставини стало причиною ненадання допомоги заявникам, що суперечить позитивним зобов'язанням держави відповідно до статті 8 Конвенції у питанні поваги їхнього приватного та сімейного життя. Зокрема Суд наголосив, що розгляд суперечки як «приватної справи» є несумісним із зобов'язанням влади щодо захисту сімейного життя заявниці.

Справа «Е.С. та інші проти Словаччини» (E.S. and Others v. Slovakia) (справа № 8227/04)

15 вересня 2009 року

Див. вище в розділі «Заборона катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження».

Справа «А. проти Хорватії» (A. v. Croatia) (справа № 55164/08)

14 жовтня 2010 року

Чоловік заявниці, що на цей момент вже є колишнім чоловіком (він страждає від пост-травматичного стресового розладу, параної, тривоги та епілепсії), нібито багато років поспіль постійно вчиняв над дружиною фізичне насильство, яке призводило до тілесних ушкоджень та становило загрозу смерті, а також регулярно ображав її на очах у їхньої юної дочки. Після того, як вдалося знайти притулок, заявниця звернулася до суду за приписом, який мав заборонити її колишньому чоловікові переслідувати або турбувати її. Їй відмовили на тій підставі, що вона не довела, в чому саме полягав безпосередній ризик для її життя.

Суд визнав **порушення статті 8** (право на повагу до приватного та сімейного життя) Конвенції з боку органів влади Хорватії, які не вжили багатьох заходів, передбачених

судами для захисту заявниці або для вирішення психічних проблем її колишнього чоловіка, що, вочевидь, лежали в основі його насильницької поведінки. Також не зрозуміло, чи проходив він якесь психіатричне лікування. Суд так само визнав **скаргу заявниці за статтею 14** (заборона дискримінації) Конвенції **неприйнятною** на тій підставі, зокрема, що вона не надала достатніх доказів (як-от довідки чи статистичних даних), які доводили б, що заходи або практика, застосовані в Хорватія проти домашнього насильства, чи наслідки таких заходів або практик мали дискримінаційний характер.

Справа «Гайдуова проти Словаччини» (Hajduová v. Slovakia)

30 листопада 2010 року

Заявниця, зокрема, скаржилася на те, що національні органи влади не виконували свого законодавчо закріпленого обов'язку вимагати лікування її колишнього чоловіка в психіатричній установі після його кримінального засудження за наругу над нею та погрози щодо неї.

Суд визнав брак достатніх заходів у відповідь на поведінку колишнього чоловіка заявниці та, зокрема, неухвалення національними судами припису щодо його примусового лікування в психіатричному закладі після засудження цієї особи, що становило **порушення позитивних зобов'язань держави за статтею 8** (право на повагу до приватного та сімейного життя) Конвенції. Суд до того ж зауважив, що навіть якщо постійні погрози її колишнього чоловіка ніколи б не матеріалізувалися, їх було достатньо для впливу на психологічну стійкість та здоров'я заявниці з тим, щоб підтримати позитивні державні зобов'язання за статтею 8.

Справа «Калуца проти Угорщини» (Kalucz v. Hungary)

24 квітня 2012 року

Заявниця не бажала спільно проживати зі своїм цивільним чоловіком, який мав нахили до насильницької поведінки, очікуючи на вирішення численних цивільних суперечок щодо права власності на квартиру. Вона, зокрема, стверджувала, що органи влади Угорщини не змогли захистити її від постійного фізичного та психологічного насильства в її помешканні.

Суд дійшов висновку, що органи влади Угорщини не виконали своїх позитивних зобов'язань, що вилилося в **порушення статті 8** (право на повагу до приватного та сімейного життя) Конвенції. Так, встановлено, що хоча заявниця й подала скаргу в порядку кримінального провадження на свого партнера за насильницькі дії, неодноразово зверталася з проханням про ухвалення обмежувальних приписів щодо нього та зверталася із цивільним позовом щодо виселення його з квартири, органи влади не вжили достатніх заходів для її ефективного захисту.

Справа «Коваль проти Польщі» (Kowal v. Poland)

18 вересня 2012 року (рішення про прийнятність)

Заявник поскаржився згідно із статтею 8 (право на повагу до приватного та сімейного життя) Конвенції стосовно того, що Польща не виконала свого позитивного обов'язку захищати його, його молодшого брата та їхню матір від домашнього насильства, не вдаючись до жодних кроків для того, щоб забезпечити виконання судового рішення щодо виселення батька із сімейної квартири. Заявник також стверджував, що внаслідок цього з ним та його сім'єю батько й надалі продовжував жорстоко поводитися, незважаючи на існування судового припису щодо його виселення з квартири.

Суд визнав заяву **неприйнятною** (явно необґрунтованою) відповідно до статті 35 (умови прийнятності) Конвенції. З огляду на обставини справи в цілому, він вважав, що не можна говорити про невідповідність реакції органів влади на поведінку батька заявника в частині тяжкості злочинів, про які йдеться. Також не можна сказати, що рішення, ухвалені по суті цієї справи, не мали попереджувального чи стримувального впливу на поведінку кривдника. Аналогічним чином, не встановлено, що органи влади не спромоглися оцінити ситуації заявника та факту домашнього насильства, що скоював його батько, у цілому, і адекватно реагувати на загальну ситуацію, наприклад, шляхом проведення численних процедур щодо окремих випадків домашнього насильства.

**Справа «Ірен Вілсон проти Сполученого Королівства»
(Irene Wilson v. the United Kingdom)**

23 жовтня 2012 року (рішення про прийнятність)

Ця справа стосується скарги жертви домашнього насильства щодо опрацювання органами влади кримінальних справ проти її чоловіка за тяжкі тілесні ушкодження та її заяви про те, що умовний вирок був для нього занадто м'яким покаранням.

Суд визнав заяву **неприйнятною** (явно необґрунтованою), з огляду на те, що органи влади Північної Ірландії не порушували свого обов'язку захищати права заявника відповідно до статті 8 (право на повагу до приватного та сімейного життя) Конвенції. Він, зокрема, зауважив, що заявниця подала лише одну скаргу на розгляд органів влади: цей інцидент одразу ж розслідували, її чоловіка заарештували та висунули обвинувачення, а подальший кримінальний процес проходив із належною оперативністю. Заявниця не зробила перед Судом жодних конкретних заяв щодо насильства.

**Справа «Єремія та інші проти Республіки Молдова»
(Eremia and Others v. the Republic of Moldova)**

28 травня 2013 року

Див. нижче в розділі «Заборона дискримінації».

Заборона дискримінації (стаття 14 Конвенції)

Справа «Опуз проти Туреччини» (Opuz v. Turkey)

9 червня 2009 року

Упродовж багатьох років чоловік заявниці погрожував вчинити насильство та вчиняв його щодо заявниці та її матері, і в багатьох випадках жінки зазнавали ушкоджень, які становили загрозу їхньому життю. Оскільки обидві жінки згодом забирали свої заяви, чоловіка не притягали до відповідальності, лише за одним винятком, а їхні пояснення, що чоловік примусив їх забрати заяви, погрожуючи вбивством, не було взято до уваги. Пізніше він завдав своїй дружині сім ударів та отримав штраф у розмірі приблизно 385 євро, який потрібно було сплатити частинами. Обидві жінки подавали численні скарги, стверджуючи, що їхнє життя перебуває під загрозою. Чоловіка допитали та звільнили. Зрештою коли обидві жінки намагалися переїхати, чоловік застрелив свою тещу, стверджуючи, що його честь була під загрозою. Його звинуватили у вбивстві та засудили до довічного позбавлення волі, але звільнили, очікуючи на розгляд апеляції, після чого його дружина знову стверджувала, що він продовжує їй погрожувати.

Суд визнав **порушення статті 2** (право на життя) Конвенції стосовно вбивства матері заявниці та **порушення статті 3** (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції стосовно неспроможності держави забезпечити заявниці належний захист. Встановлено, що Туреччина не змогла створити та запровадити систему покарання домашнього насильства та захисту жертв. Органи влади навіть не застосували захисних заходів, які були в них у розпорядженні, та припинили провадження за визначенням «сімейна справа», ігноруючи потребу з'ясувати причини скасування скарг. Має бути відповідна нормативно-правова база, яка б дозволяла порушувати кримінальну справу незалежно від того, чи скасовані скарги, чи ні.

Суд також уперше (у справі про домашнє насильство) визнав **порушення статті 14** (заборона дискримінації) Конвенції **разом зі статтями 2 і 3**: він зазначив, що від домашнього насильства страждають здебільшого жінки, а загальна та дискримінаційна судова пасивність у Туреччині створила для цього сприятливу атмосферу. Насильство, від якого потерпали заявниця та її мати, можна вважати таким, що має гендерно-зумовлений та дискримінаційний характер, скерований проти жінок. Незважаючи на реформи, проведені урядом Туреччини за останні роки, загальна байдужість судової системи та безкарність, якою користуються агресори, як у справі заявниці, свідчать про недостатню налаштованість органів влади на те, аби вживати належних заходів для вирішення питань, пов'язаних із домашнім насильством.

Справа «А. проти Хорватії» (A. v. Croatia) (справа № 55164/08)

14 жовтня 2010 року

Див. вище в розділі «Право на повагу до приватного та сімейного життя».

Справа «Єремія та інші проти Республіки Молдова» (Eremia and Others v. the Republic of Moldova)

28 травня 2013 року

Перша заявниця та дві її доньки поскаржилися на те, що органи влади Молдови не змогли захистити їх від агресивної поведінки та жорстокого поводження її чоловіка та їхнього батька, офіцера поліції.

Суд визнав **порушення статті 3** (заборона нелюдського та такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції стосовно першої заявниці в тій частині, що незважаючи на те, що органи влади володіли інформацією про насильство, вони не вжили ефективних заходів щодо її чоловіка та не захистили її від подальшого домашнього насильства. Крім того, Суд визнав **порушення статті 8** (право на повагу до приватного та сімейного життя) Конвенції стосовно дочок, виходячи з того, що незважаючи на згубні психологічні наслідки, які сталися через насильство батька над їхньою матір'ю в сімейному помешканні, не було вжито взагалі жодних (або вжито вкрай мало) заходів для запобігання повторенню такої поведінки. Зрештою Суд визнав порушення **статті 14** (заборона дискримінації) Конвенції **разом зі статтею 3** стосовно першої заявниці, з огляду на те, що дії органів влади були не просто невиконанням або зволіканням у протидії насильству щодо неї, але неодноразово призводили до потурання такому насильству та демонстрували своє дискримінаційне ставлення до першої заявниці як до жінки. У зв'язку із цим Суд зауважив, що висновки [Спеціального доповідача Організації Об'єднаних Націй з питань насильства щодо жінок, його причин та наслідків](#) дозволяють стверджувати, що органи влади не повною мірою оцінили серйозність та масштаб проблеми домашнього насильства в Республіці Молдова та її дискримінаційний вплив на жінок.

Див. також: [справа «Б. проти Республіки Молдова» \(справа № 61382/09\)](#) та [справа «Мудрік проти Республіки Молдова»](#), рішення від 16 липня 2013 року; [справа «Н.А. проти Республіки Молдова» \(справа № 13424/06\)](#), рішення від 24 вересня 2013 року; [справа «Т.М. і К.М. проти Республіки Молдова»](#), рішення від 28 січня 2014 року.

Справа «Румор проти Італії» (Rumor v. Italy)

27 травня 2014 року

Заявниця поскаржилася на те, що органи влади не надали їй допомоги після серйозного інциденту, пов'язаного із вчиненням домашнього насильства щодо неї в листопаді 2008 року, або не захистили її від подальшого насильства. Вона, зокрема, стверджувала, що її колишнього партнера не зобов'язали пройти психологічного лікування, і він продовжував становити загрозу як для неї, так і для її дітей. Вона також стверджувала, що приймальний центр (тимчасовий центр утримання), обраний для його домашнього арешту та розташований всього за 15 км від її дому, був недостатнім засобом, зазначаючи, що її двічі залякували працівники приймального центру, які шляхом порушення судового припису забороняли будь-які форми контакту з її колишнім партнером. Зрештою вона стверджувала, що ці недоліки були результатом невідповідності законодавчої бази в Італії у сфері боротьби з домашнім насильством та дискримінувала її як жінку.

Суд визнав відсутність **порушення статті 3** (заборона нелюдського та такого, що принижує гідність, поводження) **окремо та в поєднанні зі статтею 14** (заборона дискримінації) Конвенції. Встановлено, що влада Італії запровадила нормативно-правову базу, яка дозволяла їй вживати заходів щодо осіб, обвинувачених у домашньому насильстві, і ця база була ефективною для покарання кривдника, винного в злочині, жертвою якого стала заявниця, і для запобігання повторенню насильницьких дій для забезпечення їй фізичної недоторканності.

Справа «М.Г. проти Туреччини» (M.G. v. Turkey) (справа № 646/10)

22 березня 2016 року

Ця справа стосується домашнього насильства, якого зазнала заявниця під час її одруження, погроз, зроблених на її адресу після її розлучення, та подальших проваджень. Зокрема заявниця критикувала національні органи влади за неспроможність запобігти насильству, від якого вона постраждала. Вона також поскаржилася на постійну та систематичну дискримінацію в контексті насильства щодо жінок у Туреччині.

Суд визнав **порушення статті 3** (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції, виходячи з того, що спосіб, за допомогою якого органи турецької влади здійснювали кримінальний процес, не можна вважати за такий, який задовольняє вимоги статті 3. Було зазначено, зокрема, що органи влади обрали пасивну позицію, оскільки кримінальне провадження порушено понад п'ять років і шість місяців тому після того, як заявниця подала скаргу на свого чоловіка, а провадження, як здається, все ще триває. У цій справі Суд також визнав **порушення статті 14** (заборона дискримінації) Конвенції **разом зі статтею 3**, з огляду на те, що після оголошення про розірвання шлюбу (24 вересня 2007 року) та до набуття чинності нового закону (№ 6284) від 20 березня 2012 року чинна на той момент законодавча база не передбачала, що заявниця, розлучена особа, може скористатися захисними заходами, він (Суд) зауважив, що протягом багатьох років після звернення до національних судів жінка була змушена жити в остраху через поведінку її колишнього чоловіка.

Справа «Халіме Кіліч проти Туреччини» (Halime Kılıç v. Turkey)

28 червня 2016 року

Ця справа стосується смерті дочки заявниці, яку вбив доччин чоловік, незважаючи на те, що вона чотири рази подавала скарги й отримала три судових накази та приписи. Суд визнав **порушення статті 2** (право на життя) та **порушення статті 14** (заборона дискримінації) **разом зі статтею 2** Конвенції. Так, встановлено, що національне провадження не відповідало вимогам статті 2 Конвенції в частині забезпечення захисту для доньки заявниці. Не зумівши покарати чоловіка за те, що він не виконував припису, ухваленого щодо нього, національні органи влади позбавили приписи будь-якої ефективності, таким чином, створивши атмосферу безкарності, що, своєю чергою, дозволяло йому неодноразово нападати на дружину та не нести за вчинене відповідальності. Суд також визнав неприпустимим той факт, що дочку заявниці залишили в безнадійному стані або без захисту, коли вона зіштовхнулася з жорстокою поведінкою її чоловіка, і, проігнорувавши повторні акти насильства та погрози вбивства на адресу жертви, органи влади створили атмосферу, яка потурає домашньому насильству.

Справа «Талпіс проти Італії» (Talpis v. Italy)

2 березня 2017 року

Див. вище в розділі «Право на життя».

Справа «Белшан проти Румунії» (Bălșan v. Romania)

23 травня 2017 року

Заявниця стверджувала, що органи влади не змогли захистити її від постійного домашнього насильства та притягнути чоловіка до відповідальності, незважаючи на її численні скарги. Вона також зазначила, що толерантність органів влади до таких актів насильства змусила її відчувати свою беззахисність та безпорадність.

Суд визнав **порушення статті 3** (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції через нездатність органів влади належним чином захистити заявницю від насильства її чоловіка та **порушення статті 14** (заборона дискримінації) Конвенції, що **застосовується разом зі статтею 3**, оскільки насильство було гендерно-орієнтованим. Суд також зауважив, що чоловік заявниці вчиняв стосовно неї насильство, а органи влади повинні були знати про таке насильство, з огляду на її неодноразові звернення щодо надання допомоги як до поліції, так і до судів. До того ж хоча в Румунії була нормативно-правова база, відповідно до якої можна подавати скарги на домашнє насильство та вимагати від органів влади захисту, чим повною мі-

рою скористалася заявниця, органи влади не застосували відповідних правових норм для вирішення її справи. Органи влади навіть встановили, що заявниця сама спровокувала домашнє насильство, та вважали, що воно не є достатньо серйозним, щоб підпадати під дію кримінального права. Такий підхід позбавив національну правову базу своєї мети і не відповідав міжнародним стандартам щодо НЩЖ. Дійсно, пасивність органів влади у цій справі проілюструвала дискримінаційне ставлення до заявниці як до жінки та продемонструвала брак налаштованості на врегулювання ситуацій, пов'язаних із домашнім насильством у Румунії в цілому.

Заяви на стадії розгляду

[Справа «Мунтеану проти Республіки Молдова» \(Munteanu v. Republic of Moldova\) \(справа № 34168/11\)](#)

Заяву передали уряду Молдови 3 січня 2012 року

Див. вище в розділі «Заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поведження».

[Справа «Тхелідзе проти Грузії» \(Tkhelidze v. Georgia\) \(справа № 33056/17\)](#)

Заяву передали уряду Грузії 23 червня 2017 року

Див. вище в розділі «Право на життя».

Подальше читання

Див. також веб-сторінку Ради Європи **[«Діяльність проти насильства щодо жінок та домашнього насильства»](#)**.

Контактна особа:

Тел.: + 33 (0)3 90 21 42 08

The official languages of the Council of Europe are English and French (Article 12 of the Statute of the Council of Europe). Only the treaties published by the Secretary General of the Council of Europe, each in a separate booklet of the "European Treaty Series" (ETS) continued since 2004 by the "Council of Europe Treaty Series" (CETS), are deemed authentic. The translation presented here is for information only.

This translation has been produced as part of project co-funded by the European Union and the Council of Europe. The views expressed herein can in no way be taken to reflect the official opinion of the European Union.